

1.1 Gedimino laiškas Hanzos miestams

Gediminas (1275–1341)

Gedimino valdymas buvo dinamiškas. Jo diplomatijos dėka keleriems metams pavyko įveikti Lietuvos politinę izoliaciją. Vis dar neprarandant teritorijų buvo atremiamas Vokiečių ordino puolimas. Kartu Gediminas gerai suprato krikšto teikiamas perspektyvas Lietuvai, siekė jomis pasinaudoti. Tačiau apsikrikštyti, modernizuoti valstybę bei visuomenę nepavyko – visuomenė tam buvo nepribrendusi ir pasipriešino.

1323 m. pavasaris – didelės Gedimino diplomatinės akcijos pradžia. Rygiečių padedamas jis pasiuntė laiškus popiežiui bei Hanzos miestams, kuriuose pranešė apie pasiruošimą krikštytis su visa Lietuva ir nurodė svarbiausia kliūtį – Vokiečių ordino agresyvumą.

Zigmantas Kiaupa „Lietuvos istorija iki 1795 metų“

Laiškuose miestams į Lietuvą buvo kviečiami kariai, žemdirbiai, ypač pirkliai ir amatininkai (kalviai, račiai, batsiuviai, kailiadirbiai, malūnininkai, akmenskaldžiai, auksakaliai, kovos mašinų gamintojai), žadamos tokios veiklos sąlygos ir galimybės kaip Europoje. Gediminas žadėjo aprūpinti juos žeme, laikinai atleisti nuo mokesčių ir muitų, leisti naudotis miestiečių reikalams pritaikyta Rygos teise. Gediminas siekė ne tik panaikinti Lietuvos politinę izoliaciją, bet ir suprato, jog Lietuvos krikštas padės pasiekti politinių laimėjimų ir tapti krikščioniškojo pasaulio dalimi. Jam rūpėjo ir valstybės ekonominė plėtra, jos modernizavimas politinėmis, ideologinėmis bei ekonominėmis priemonėmis.

Juozapas Kamarauskas, Vilnius. Gedimino kalnas, 1982

1.1 Gedimino laiškas Hanzos miestams

Gediminas, Dievo malone lietuvių ir rusų karalius, Žiemgalos valdovas ir kunigaikštis, gerbiamiems, įžvalgiems ir garbingiems vyrams Liubeko, Rostoko, Šralzundo, Greifsvaldo, Ščecino, Gotlando vaitams, tarėjams ir miestiečiams, pirkliams ir bet kokios padėties meistrams sveikinimą [siunčia] ir karališką malonę bei globą.

Kadangi visos karalystės, iš kurių vieną turime, paklūsta dangiškajam karaliui Jėzui Kristui, tarsi forma materijoje arba tarnas namuose, nors iš visų karalių mažiausias pasirodome, tačiau Dievo apvaizda didžiausias [esame] savo kraštuose, kur galime įsakinėti ir reikalauti, pražudyti ir išgelbėti, uždaryti ir atidaryti. Jau seniai mūsų ribas peržengiate be jokio maito, lankydami Naugarduką ir Polocką. Viską leidome dėl būsimo gėrio; dabar pamatėte ir kasdien girdite apie visų jūsų nuostolį. Mūsų protėviai nusiuntė jums savo pasiuntinius ir laiškus, atvėrė jums žemę; nė vienas iš jūsų neatvyko, nė šuo iš tos pusės nedėkojo už pasiūlymus. Tegu jūsų nebaugina surašyti dalykai. Jei anie vieną pažadėjo, mes, Viešpačiui pritariant, dvigubai padarysime. Tuo labiau kadangi mūsų Švenčiausiajam Tėvui ponui popiežiui laišką nusiuntėme dėl prisijungimo prie Dievo bažnyčios ir laukiame jo pasiuntinių atvykimo su neapsakomu nekantrumu, gavę raštą, jog jie pas mus atvyksta. Todėl, pritardami sau ir siųsdami mums jūsų visų kilnius pasiuntinius, teisingus ir vertus pasitikėti vyrus, savo ranka ir šiuo mūsų karališku antspaudu patvirtintu raštu prisiekiame jums visiems, užtikrindami, jog sudarysime tokią abipusę taiką, kokios krikščionys dar niekada nėra regėję. Priimsime vyskopus, kunigus, pamokslininkų ir mažųjų brolių ordinų vienuolius, kurių gyvenimas pagirtinas ir be priekaištų, nenorime, kad atvyktų tokie, kurie iš vienuolyno daro plėšikų landynę ir išmaldą parduoda, kenkdami sieloms, iš kur plėšikėliai išsina kunigų trukdyti ir žudyti; patariame kiekvienam ponui vengti tokių vienuolių. Be to, pralenkę visus mūsų pirmtakus, kaip karališką dovaną suteikiame jau dabartiniu raštu, jog mūsų žemė yra laisva nuo maito, nuo pastočių ir pagalbinių tarnybų apmokestinimo visiems pirkliams, riteriams, vasalams, kuriuos aprūpinsiu pajamomis kiekvieną pagal jo luomo padėtį, įvairių amatų meistrams, būtent kalviams, kurpiams, račiams, akmenskaldžiams, druskininkams, malūnininkams, sidabrakaliams, arbalerininkams, žvejams, bet kokio rango žmonėms. Tegu atkeliauja su vaikais, žmonomis ir gyvuliais, atvyksta ir išvyksta, kaip nori, be jokio trukdymo; tai įsipareigojame šiuose dalykuose, duodami pažadą, kad liks saugūs ir nepaliesti jokio mano pavaldinių neteisingo užsipuolimo.

Žemdirbiams, norintiems atvykti į mūsų karalystę ir pasilikti, duodame ir leidžiame dešimt metų dirbti žemę laisvai ir be mokesčio, ir tuo tarpu jie gali būti atleisti nuo bet kokios prievolės karaliui. Pasibaigus minėtam terminui, pagal žemės derlingumą duos dešimtinę kaip kitose karalystėse ar savo kraštuose duodavo, tačiau taip, kad pas mus daugiau gautų grūdų, negu kitose karalystėse paprastai būna.

1.1 Gedimino laiškas Hanzos miestams

Visi paprasti žmonės [miestiečiai] tesinaudoja Rygos pilietine teise, nebent jei kada būtų išrasta geriau protingu išrinktųjų sprendimu. Taigi idant saugesni ir tikresni būtute, turime pastatytas dvi mažųjų brolių bažnyčias, vieną mūsų minėtame karališkame mieste Vilniuje, antrą Naugarduke, o trečią – pamokslininkų brolių, kad kiekvienas Dievą garbintų pagal savo paprotį.

Taigi kad mūsų dovanojimas liktų nepakeičiamas ir tvirtas, liepėme, jog šis raštas būtų surašytas ir mūsų antspaudą prikabinus patvirtintas; kadangi žinodami, jog tą patį antspaudą mūsų Viešpačiui ir Švenčiausiajam Tėvui nusiuntėme ir ką tik jam raštiškai surašėme, saugosime nepaliestą. Šio antspaudo priešininkus atstumiamo šiuo raštu tarsi piktavalius tikėjimo ardytojus, apgaulingus eretikus ir bet kokios garbės netekusius. Kiekvienas galės saugiai atvykti pas mus, į mūsų valdas, per Mazovijos kunigaikščio pono Boleslovo kunigaikštystę. Duota Vilniuje 1323 Viešpaties metais, pačią Kristaus Kūno dieną. Norime, kad perskaitytas laiškas viename mieste su vienuolių ar kitų patikimų vyrų liudijimu būtų nurašytas ir negaišinant išsiųstas į kitą, idant mūsų troškimas būtų paskelbtas visiems. Likite sveiki.

1323 m. gegužės 26 d. Gedimino laiškas Liubeko, Rostoko ir kitų miestų piliečiams

1. Remdamiesi laišku savais žodžiais atsakykite į klausimus.

1. Kaip didysis kunigaikštis Gediminas prisistato pats ir pristato Lietuvą?
2. Kodėl Gediminas kritiškai vertina kai kuriuos vienuolynus? Į ką atkreipia dėmesį ir ko netoleruoja?
3. Ką siūlo Gediminas atvykstantiems į Lietuvą vakariečiams?
4. Ko siekė Gediminas, rašydamas šį laišką?

2. Jau išmokote naudotis elektronine kirčiuokle, o ar prisimenate, kaip naudotis elektroniniu žodynu? Savais žodžiais arba naudodamiesi žodynu paaiškinkite, ką reiškia žemiau pateikti žodžiai.

- pasaulėžiūra
- nebauginti
- landynė
- išmalda
- muitas
- prievolė
- paprotys
- ardytojas
- eretikas
- negaišti

